

Nr 209.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande å ordinarie stat av vissa befattningshavare i kammarrätten m. m.; given Stockholms slott den 7 mars 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

1) ej mindre å kammarrättens ordinarie stat uppföra från och med år 1920 ytterligare

dels sex revisorer med avlöning för envar av dem av 4,500 kronor, därav 2,600 kronor lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma tre ålderstillägg å lönen, vartdera å 500 kronor, efter respektive fem, tio och femton år;

dels fyra kvinnliga biträden av andra graden (räknebiträden) med avlöning för en var av dem av 2,000 kronor, därav 1,300 kronor lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma tre ålderstillägg, vartdera å 200 kronor, efter respektive fem, tio och femton år, skolande av varje ålderstillägg 100 kronor tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar;

än även upptaga det å kammarrättens ordinarie stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden, flitpenningar och tillfällig renskrivningskostnad, nu 24,000 kronor, från och med år 1920 till ett med 1,800 kronor förhöjt belopp, eller till 25,800 kronor; samt höja det ordinarie anslaget till kammarrätten

nu	284,300 kronor
med	42,000 »
till	326,300 »

ävensom förklara:

att ovan berörda ålderstillägg skola utgå av det under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslag till ålderstillägg;

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 181 häft. (Nr 209.)

att blivande innehavare av såväl ovannämnda som redan befintliga ordinarie revisorstjänster i kammarrätten skola icke blott vara underkastade de för kammarrättens ordinarie befattningshavare nu gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande av i stat uppförda avlöningsförmåner utan även vara skyldiga att, när helst så av Kungl. Maj:t provas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom den centrala förvaltningen;

att för de nya kvinnliga biträdena skola lända till efterrättelse de föreskrifter, som äro eller kunna varda utfärdade angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för de å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar;

2) upptaga det i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln, punkten 16 till förstärkning av kammarrätten med fem adjungerade ledamöter m. m. å extra stat för år 1920 äskade förslagsanslag till, i stället för i statsverkspropositionen begärda högst 111,526 kronor, ett belopp av högst 78,926 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars
1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anförde:

Under punkt 15 av sjunde huvudtiteln i den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen anförde jag beträffande ordinarie anslaget till kammarrätten följande:

»I skrivelse den 10 oktober 1918 har kammarrätten, under förutsättning att proposition om inrättande av ett riksrevisionsverk icke komme att föreläggas 1919 års riksdag, gjort framställning om uppförande å ordinarie stat från och med år 1920 av åtskilliga nya tjänster för ämbetsverkets revisionsavdelning.

Denna skrivelse har remitterats till löneregleringskommittén. Enligt vad jag inhämtat, torde emellertid kommittén, som har åtskilliga andra brådskande ärenden under handläggning, icke bliva färdig med sitt utlåtande i ämnet så tidigt, att proposition hinner föreläggas innevarande års riksdag.

Vid sådant förhållande och då, på sätt jag förut nämnt, icke heller frågan om inrättande av ett riksrevisionsverk befinner sig i det skick, att framställning härom kan avlätas till årets riksdag, torde den behövliga förstärkningen av kammarrättens arbetskrafter för år 1920 liksom hittills böra beredas å extra stat.»

Då emellertid löneregleringskommittén medhunnit ärendets behandling och numera avgivit det begärda utlåtandet, anhåller jag att ånyo få anmäla ärendet.

I den remitterade skrivelsen har kammarrätten hemställt, att — därest förslag om inrättande av ett fristående revisionsverk icke bliver förelagt 1919 års riksdag — Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å kammarrättens ordinarie stat uppföra ytterligare

dels sex revisorer, med avlöning för en var av dem av 4,500 kronor, därav 2,600 kronor lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma tre ålderstillägg å lönen, vardera å 500 kronor, efter respektive fem, tio och femton år;

dels fyra kvinnliga skrivbiträden av högre avlöningsgrad (räknebiträden) med avlöning för envar av dem av 1,600 kronor, därav 900 kronor lön, 550 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma två ålderstillägg å lönen, vardera å 200 kronor, efter respektive fem och tio år;

att, med uteslutande från kammarrättens ordinarie stat av där upptagna avlöningar för två förste revisorer och en revisor, i samma stat uppföra tre revisionskommissarier med avlöning för dem vardera av 6,300 kronor, därav 3,900 kronor lön, 2,000 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma två ålderstillägg å lönen, vardera å 500 kronor, efter respektive fem och tio års tjänstgöring; ävensom medgiva, att de nuvarande förste revisorerna må vid befordran till de föreslagna revisionskommissariebefattningarna berättigas att för erhållande av ålderstillägg å revisionskommissarielönen tillgodoräkna sig intill fem år av den tid de innehaft stadigvarande förordnande å förste revisorstjänst med avlöning enligt stat av minst 6,300 kronor;

samt att, med uteslutande från kammarrättens ordinarie stat av där upptagna avlöningar till två revisionskommissarier, i samma stat uppföra två revisionsråd med avlöning för vardera av 8,100 kronor, därav 5,000 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, vartill efter fem års tjänstgöring må kunna komma ett ålderstillägg å lönen av 600 kronor.

Framställningar av väsentligen samma innehåll hade av kammar-

rätten gjorts redan i en den 26 oktober 1916 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse, till vilken i den nu remitterade skrivelsen hänvisas. Jag anser mig därför böra till en början redogöra för vad kammarrätten i skrivelsen den 26 oktober 1916 i nu förevarande ämnen yttrat.

Till en början erinras i sistberörda skrivelse, hurusom kammarrätten under de senare åren tid efter annan till Kungl. Maj:t inkommit med framställningar om förstärkning av kammarrättens arbetskrafter genom anställande av extra revisorer och extra kvinnliga räknebiträden, vilka framställningar av Kungl. Maj:t överlämnats till riksdagens prövning och blivit i alla väsentliga delar bifallna.

Kammar-
rättens
skrivelse den
26 oktober
1916.

Mer och mer hade det emellertid — fortsätter kammarrätten — blivit tydligt, att behovet av ökat antal revisorer och räknebiträden vore av konstant natur och icke lämpligen kunde i längden fyllas genom år efter år beviljade anslag på extra stat. Att framställningar om ökning av antalet ordinarie befattningshavare inom ifrågavarande tjänstegrader icke redan förut från kammarrätten framkommit, hade varit beroende dels på det allmänna behov av sparsamhet, varom vederbörande departementschefer i skrivelser till ämbetsverk och myndigheter tid efter annan erinrat, dels ock på de av Kungl. Maj:t anbefallda utredningar angående den centrala revisionens omläggning, vilka under flera år pågått.

Berörda utredningsarbeten hade tagit sin början i juni månad 1912 och lämnat som resultat dels ett den 15 augusti 1913 av statskommisarien Chr. L. Tenow och revisionskommissarien Richard Vide avgivet betänkande med förslag till inrättande av ett riksrevisionsverk, dels ock ett av tillkallade sakkunniga inom finansdepartementet utarbetat och den 10 februari 1914 avgivet utlåtande i samma ämne, varjämte utlåtanden över förutnämnda båda sakkunnigbetänkanden avgivits av kammarrätten den 24 november 1913 och den 7 april 1914 samt av statskontoret den 6 november 1913 och den 20 mars 1914.

Till statsrådsprotokoll över finansärenden, som bifogats 1916 års statsverksproposition, hade chefen för finansdepartementet, efter framhållande att det befunnits vara förenat med betydande svårighet att utarbeta ett slutligt förslag i ämnet, vidare anført, bl. a., att det syntes kunna med fog ifrågasättas, om icke frågan om specialrevisionernas anordnande i förhållande till det centrala revisionsverket borde klarläggas, innan frågan om organiserandet av ett riksrevisionsverk upptoges till slutligt avgörande, samt att före ett dylikt avgörande eller åtminstone i samband därmed även syntes böra lösas den på dagordningen stående

frågan beträffande omläggning av den administrativa processen i anmärkningsmål.

Kammarrätten framhåller i detta sammanhang, att det givetvis varit önskvärt, att de pågående utredningsarbetena, vilka kunde väntas bli bestämmande för revisionsavdelningens blivande organisation inom eller utom kammarrätten, hade kunnat under den närmaste tiden slutföras och bli föremål för definitiv prövning och avgörande samt att frågor om revisionsavdelningens personalbehov och därmed sammanhängande organisationsfrågor kunnat få tillsvidare vila för att efter utredningsarbetenas slutförande företagas till avgörande i ett sammanhang.

Emellertid syntes chefens för finansdepartementet nyss återgivna uttalande i förening med vad kammarrätten erfarit beträffande utredningsarbetena om dels specialrevisionernas anordnande dels ock omläggningen av den administrativa processen i anmärkningsmål giva vid handen, att prövningen av förslagen angående den centrala revisionens utbrytande från kammarrätten och organiserande såsom ett självständigt ämbetsverk ännu under avsevärd tid måste anstå.

Vid sådant förhållande hade kammarrätten icke ansett sig kunna underlåta att inför Kungl. Maj:t framhålla, hurusom det icke kunde anses förenligt med de statsintressen, ämbetsverket hade att genom sin revisionsavdelning vårda, att revisionsavdelningens alltjämt växande personalbehov skulle under obestämd tid framåt tillgodoses allenast genom extra ordinarie arbetskrafter. En god rekrytering av personalen vore en väsentlig förutsättning för att revisionsavdelningens arbetsåligganden skulle bli på tillfredsställande sätt fullgjorda, och det låge i sakens natur, att det för ett ämbetsverk, där en avsevärd del av personalen saknade den tryggade ställning, som den ordinarie anställningen i statens tjänst medförde, måste möta svårigheter att i konkurrens med andra ämbetsverk draga till sig goda arbetskrafter.

Icke heller hade kammarrätten ansett sig kunna underlåta att — i vad på ämbetsverket ankomme — söka få avhjälpt den betänkliga svaghet i revisionsavdelningens organisation, som blivit en följd därav, att i sammanhang med 1908 års lönereglering *dels* chefskapet över revisionsarbetet, som dittills utövats av tre revisionskommissarier med avlöning i andra lönegraden, erhållit en mera rörlig karaktär, i det att detsamma, utan att vara bundet vid viss tjänst, anförtrotts åt revisorer, för vilka i ersättning för chefsgöromålen i staten upptagits tilläggsarvoden av 800 kronor, *dels ock* antalet dylika chefsbefattningar minskats från tre till två.

Samtidigt med den förändring av chefsposterna å revisionsavdel-

ningen till ordinarie tjänster, varom kammarrätten sålunda ansåge sig böra göra framställning, syntes även böra genomföras sådan ändring i avseende å de nuvarande revisionskommisarietjänsterna, att innehavarna av dessa tjänster, vilka efter 1908 års lönereglering vore ledamöter i ämbetsverket, bleve i avlöning likställda med övriga ledamöter och även erhöile en tjänstetitel, som enligt vedertaget bruk utmärkte deras ställning såsom ledamöter.

Vad först anginge den med räkenskapsgranskningen omedelbart sysselsatta personal, revisorer och räknebiträden, har kammarrätten i sin skrivelse den 26 oktober 1916 lämnat följande redogörelse för de förändringar i avseende å denna personal, som under de senare åren förekommit.

*Revisions-
tjänstemän-
nens antal
1879 - 1917.*

Enligt den år 1879 för kammarrätten fastställda stat utgjorde personalen å revisionsavdelningen — fränsett tre revisionskommisariier, vilka såsom chefer en var för ett av de tre kontor, å vilka revisionen då var indelad, endast undantagsvis deltog i det egentliga revisionsarbetet — 18 revisorer och 11 amanuenser med en tjänstgöringstid av för revisor 30 timmar och för amanuens 20 timmar i veckan.

I en av vederbörande revisionskommisariier i januari 1904 till löneregleringskommittén avlämnad promemoria uttalade sig dessa tjänstemän för en ökning av den ordinarie revisionspersonalen till ett antal av minst 24, därav 3 överrevisorer och 21 revisorer, detta under förutsättning dels att antalet fasta revisionsamanuenser nedsattes till 4, dels att arbetstiden bestämdes för revisorer till 36 och för amanuenser till 24 timmar i veckan, dels ock att extra biträden med lägre arvoden bleve anställda för siffergranskning och dylikt.

Till stöd därför anförde revisionskommisarierna, bland annat, att vid räkenskapernas uppskattning huvudsakligt avseende kunnat fastas icke å den för en fullständig och noggrann granskning av räkenskaperna erforderliga tid utan på tillgången av arbetskrafter. I samband med den fortgående utvecklingen av förutvarande och inrättandet av nya institutioner hade antalet och omfånget av de till kammarrätten för granskning ingående räkenskaperna varit och vore fortfarande i oavbruten tillväxt, vadan, ehuru en icke obetydlig nedsättning i räkenskapernas uppskattning skett redan vid den år 1879 antagna löneregleringen, för nya räkenskapers granskning avdrag å andra räkenskapers granskningstid måst undan för undan vidtagas.

Emellertid föreslog löneregleringskommittén i sitt betänkande den 18 juni 1904 angående reglering av löneförhållanden m. m. vid kam-

marrätten, att revisorernas antal fortfarande skulle utgöra 18 men att antalet amanuenser skulle nedsättas från 11 till 6. Härjämte skulle enligt kommitténs förslag å revisionsavdelningen anställas fyra kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning för siffergranskning av de till kammarrätten ingående räkenskaperna ävensom för besörjande, i den mån sådant befunnes lämpligen kunna ske, jämväl av andra vid räkenskapsgranskningen förefallande enklare göromål.

I ett i anledning av löneregleringskommitténs betänkande den 13 maj 1905 avgivet utlåtande framhöll kammarrätten, bland annat, att för det dåvarande vissa delar av de till kammarrätten inkommande räkenskaperna i brist på arbetskrafter icke underginge någon som helst granskning, att i följd av den fortgående tillväxten i mängd och omfång av de till kammarrätten ingående räkenskaperna granskningstiden för sådana räkenskaper, som i det redovisande verket blivit detaljgranskade, måst efter hand nedsättas och därigenom blivit alldeles otillräcklig, samt att, därest arbetskrafterna å revisionsavdelningen bleve så knappt tillmätta som av kommittén föreslagits, fara vore för handen, att de maktpåliggande revisionsgöromålen icke skulle kunna med tillbörlig säkerhet och noggrannhet fullgöras; och hemställde kammarrätten, som lika med kommittén fann påtagligt, att i förhållande till antalet revisorer (18) revisionsamanuensernas antal (11) vore vida större än som kunde anses lämpligt, att å revisionsavdelningen 3 amanuenser måtte indragas men samtidigt 2 nya revisorsbefattningar inrättas. Enligt kammarrättens förslag skulle alltså den för det egentliga revisionsarbetet avsedda personalen bliva 20 revisorer (därav 2 tillika kontorsförmän med högre avlöning) och 8 amanuenser.

Till 1908 års riksdag avlät Kungl. Maj:t proposition (nr 157) med förslag till ny stat för kammarrätten, däruti upptogos — jämte två revisionskommissarier — *dels* 2 förste revisorer, vilkas väsentliga uppgift skulle vara att hava tillsyn därå, att revisionstjänstemännen fullgjorde sina skyldigheter, ävensom att tillhandagå dem med råd och upplysningar, *dels* ock 21 för det egentliga granskningsarbetet avsedda revisorer, men däremot icke några amanuenser å revisionsavdelningen. Anslaget till vikariatsersättningar, arvoden åt extra biträden m. m. beräknades i propositionen på sådant sätt, att detsamma skulle lämna tillgång till avlöning med 1,500 kronor till envar av fyra kvinnliga biträden å revisionsavdelningen.

Statsutskottet ansåg, med hänsyn till den utsträckta dagliga tjänstgöringstiden å tjänsterummet och vissa i utsikt ställda förenklade arbetsmetoder inom ämbetsverket, att antalet revisorer utan olägenhet

borde kunna minskas till 20. Statsutskottets sålunda uttalade mening biträdades av riksdagen. Nu gällande ordinarie stat för kammarrätten, som tillämpats från och med år 1909, upptager i enlighet härmed 2 förste revisorer och 20 revisorer.

I infortrat utlåtande den 22 september 1910 angående uppförande å stat av vissa biträden hos kammarrätten hemställde ämbetsverket, att å dess ordinarie stat måtte uppföras, bland annat, fyra kvinnliga räknebiträden å revisionsavdelningen; och blev, sedan anslag för avlönande av nämnda antal biträden blivit tillstyrkt av löneregeringskommittén, förslag om sådant anslag av Kungl. Maj:t framlagt för 1912 års riksdag (sjunde huvudtiteln, punkten 9).

Vidare ingick kammarrätten den 20 december 1911 till Kungl. Maj:t med framställning om ökning av revisionsavdelningens arbetskrafter med 4 extra revisorer och 4 extra räknebiträden. I berörda skrivelse redogjorde kammarrätten för de inskränkningar i den för granskning av vissa större räkenskaper anslagna tid, som på grund av nytillkommande räkenskapsmaterial och för möjliggörande av dess granskning måst tid efter annan vidtagas.

Å andra revisionskontoret, vilket till övervägande del hade att granska sådana räkenskaper, som förut undergått fullständig granskning inom de redovisande verken, hade huvudsakligen för dylika räkenskaper granskningstiden minskats, varigenom tämligen nöjaktig så kallad specifik granskning av övriga dit ingående räkenskaper kunnat äga rum.

Å första kontoret, som hade att fullständigt granska den vida övervägande delen av de dit ingående räkenskaperna, hade man åter icke haft möjlighet att öka tiden för den specifika granskningen på bekostnad av tiden för den så kallade generella granskningen, och följden hade därför icke kunnat bliva annan den, att räkenskaperna till större eller mindre del icke underkastats sådan granskning, som i instruktionen för kammarrätten föreskrevs.

Att den generella granskningen vore av stor betydelse för ett behörigt tillvaratagande av det allmännas intresse och att tiden för densamma icke utan risk kunde allt för mycket avknappas, ansåg kammarrätten ligga i öppen dag och framgå bland annat därav, att kammarrättens revisions anmärkningar vid dylika räkenskaper, särskilt arméförvaltningens, vore trots granskningstidens otillräcklighet både många och betydande. Om kammarrätten — oaktat den ökning av de dit ingående räkenskapernas omfång, som alltjämt fortgått efter det kammarrätten den 13 maj 1905 yttrat sig angående behovet av arbetskrafter å revisionsavdelningen — inskränkte sig till att begära allenast en så stor

förstärkning av arbetskrafterna å revisionsavdelningen, att desamma, förutom erforderligt antal biträden för kontrollsummering och dylika enklare göromål, komme att endast med en bråkdel av en revisorslott överstiga vad kammarrätten redan år 1905 ansett nödigt, så skedde detta väsentligen av det skäl, att kammarrätten för det dåvarande, innan verkningarna på revisionsarbetet av den nya inkomst- och förmögenhetsskatten kunnat utrönas, ansåge sig böra begränsa sina anspråk så långt sådant läte förena sig med de oundgängligaste kraven på ett något så när tillfredsställande revisionsarbete.

I anledning av vad sålunda av kammarrätten blivit hemställt, föreslog Kungl. Maj:t i sjunde huvudtiteln av 1912 års statsverksproposition (punkten 25), att å extra stat för år 1913 måtte beviljas anslag för anställande under tiden från och med den 1 juli 1912 till och med den 31 december 1913 av tre extra revisorer och fyra räknebiträden.

Beträffande antalet extra revisorer yttrade föredragande departementschefen till det vid statsverkspropositionen bifogade statsrådsprotokollet följande.

»Redan vid beslutandet av den år 1908 genomförda löneregleringen för kammarrätten torde — — — statsmakterna hava förutsett, att en ökning av revisions-tjänstemännens antal utöver de då i staten upptagna skulle inom en ej alltför lång tid bliva erforderlig. De omständigheter, som av kammarrätten anförts till stöd för den underdåniga framställningen, synas mig otvetydigt giva vid handen, att tidpunkten för denna ökning nu är kommen, och att ökningen måste med det snaraste vidtagas, för att revisionsarbetet skall bibehålla den effektivitet, utan vilken det i viss mån förfelar sitt ändamål.»

»Ehuru jag sålunda är övertygad, att en ökning av arbetskrafterna bör vidtagas, har jag dock funnit mig icke kunna tillstyrka framställningen, i vad den gäller antalet nya revisorstjänster. Jag har härvid låtit mig bestämma därav, att enligt kammarrättens framställning, i vad den avser att bereda möjlighet för anställande av flera räknebiträden, antalet sådana skulle ökas från fyra, som nu finnas anställda, till åtta, en anordning, som kommer att bereda revisorerna tillfälle att ägna mera tid åt den mera krävande delen av det egentliga revisionsarbetet och som icke minst därför synes mig vara att förorda.»

»Under sådana förhållanden torde ökningen av antalet revisorer åtminstone tillsvidare kunna göras något mindre än kammarrätten föreslagit. Med hänsyn därtill att under den närmaste tiden, särskilt på grund av tillämpningen av den nya skattelagstiftningen, revisionsgöromålen inom kammarrätten komma att ganska väsentligt ökas, har jag dock ansett mig icke böra stanna vid lägre antal än tre nya revisionstjänstemän.»

Riksdagen år 1912 biföll såväl ovanberörda förslag om ordinarie anslag för fyra kvinnliga räknebiträden, som ock framställningen om extra anslag för anställande under tiden från och med den 1 juli 1912

till och med den 31 december 1913 av tre extra revisorer och fyra räknebiträden. Även för vartdera av åren 1914 och 1915 har riksdagen beviljat enahanda extra anslag som för år 1913.

I proposition (nr 114) till 1915 års riksdag framlade Kungl. Maj:t ett av kammarrätten väckt förslag om ökning för år 1916 av extra revisorernas antal från tre till fyra. Till stöd för behövligheten av den fjärde extra revisorn hade huvudsakligen åberopats det ökade arbete, som för revisionen tillkommit dels genom 1910 års lagstiftning angående inkomst- och förmögenhetsskatt dels genom vissa nya ämbetsverk och institutioner, såsom statens biografbyrå, extra provinsialläkarnas pensionskassa, lärarinnornas pensionsanstalt och socialstyrelsen, dels genom tillväxten av många förutvarande räknenskaper, dels ock genom den revisionen åliggande kontrollen över värnskatten och dess användning.

Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning bifölls av riksdagen, som tillika beviljade anslag till avlönande av fyra räknebiträden även under år 1916.

Vid 1916 års riksdag var frågan om extra revisorernas och extra räknebiträdenas antal ånyo föremål för prövning. Kammarrätten hade i skrivelse den 30 september 1915 påyrkat, att för tiden från och med den 1 juli 1916 till utgången av år 1917 måtte anställas ytterligare två extra revisorer och ett extra räknebiträde. Med ökningen i personalen avsågs tillgodoseende väsentligen av nya behov, det ena av stadigvarande art: kontrollen av pensionsstyrelsens räknenskaper och förvaltning, det andra av mera tillfällig beskaffenhet: kontrollen av de stora engångsutgifter, som av tidsförhållandena föranletts inom områden tillhörande försvaret.

Kungl. Maj:ts i detta ämne avlåtna proposition (nr 188) affattades i enlighet med kammarrättens framställning och bifölls av riksdagen.

Då, såsom nämnts, anslag av riksdagen beviljats för avlönande av sex extra revisorer under senare hälften av år 1916 och hela år 1917, utgjorde från och med den 1 juli 1916 sammanlagda antalet ordinarie och extra revisorer — oberäknat förste revisorerna — tjugusex. I en den 2 september 1916 till kammarrätten avlåten skrivelse hade ämbetsverkets förste revisorer föreslagit en ökning i nyssnämnda antal till trettio eller sålunda med fyra revisorer utöver det dåvarande antalet.

Vid bedömandet av detta förslag syntes — yttrar kammarrätten i sin skrivelse den 26 oktober 1916 — till en början böra i minnet

*Ökning av
revisionsper-
sonalen be-
gäres från och
med år 1918.*

fasthållas, att 1908 års lönereglering medfört en väsentlig reduktion av revisionsavdelningens personal, att de manliga ordinarie och extra arbetskrafter, över vilka kammarrätten år 1916 förfogade, icke kunde anses representera avsevärt större arbetsstyrka än den personal av 18 revisorer och 11 amanuenser, som hos ämbetsverket förefunnits från och med år 1880 till och med år 1908, samt att sålunda den ökning i arbetskraft, som därefter kunde anses hava inträtt för revisionsavdelningen, väsentligen representerades av de kvinnliga räknebiträdena, dämera till antalet nio, därav fyra ordinarie.

Vidare vore det att märka, att de skäl, som legat till grund för 1912 års beslut om anslag för tre extra revisorer och fyra extra räknebiträden, till sin beskaffenhet vore sådana, att de innefattade fullgiltig anledning ej allenast till dessa befattningars fortsatta bibehållande, utan även till deras uppförande å ordinarie stat, att detsamma vore förhållandet även med motiveringarna för 1915 och 1916 års ovan omförmälda anslag utom i vad de avsåge kontrollen över värnskatten och dess användning ävensom av de extra ordinarie försvarsutgifterna, att något deltagande i granskningsarbetet icke vidare vore att påräkna av första revisorerna, på vilka vid 1908 års lönereglering beräknats belöpa tillhopa en revisorslott, samt att revisionsavdelningens arbete med värnskatten och de extra ordinarie försvarsutgifterna likasom även med krigskonjunkturskatten måste antagas komma att fortgå åtminstone till och med år 1918.

Vad anginge den ytterligare ökning med fyra revisorer och tre räknebiträden, som blivit ifrågasatt av förste revisorerna, motiverades detsamma väsentligen därmed, att under årens lopp inträdd ökning i det till kammarrätten inkommande räkenskapsmaterialet föranlett därtill, att den tid, som kunnat anslås för granskning av varje särskild räkenskap, måst tid efter annan förkortas; att för anordnande av en tillfredsställande kontroll av myndigheternas förvaltningsåtgärder en förlängning av granskningstiden vore av stort behov påkallad, särskilt i vad anginge sådana räkenskaper, som blivit inom vederbörande redovisande verk fullständigt granskade och i kammarrätten skulle undergå allenast generell granskning, samt att en del räkenskaper, som bort bliva föremål för granskning under år 1916, måste kvarligga ogranskade till år 1917, varigenom en balans i granskningsarbetet komme att uppstå.

Beträffande förste revisorernas förslag uttalade kammarrätten vidare, att enligt detsamma skulle för revisorerna vinnas ökade möjligheter till en verkligt effektiv granskning, utom genom granskningstidens förlängning, även därigenom att av räknebiträdena övertoges ej allenast summering, siffergranskning, vissa expeditionsgöromål, diarieföring m. m.,

utan även i viss omfattning specifikt granskningsarbete, särskilt i avseende å mantals- och taxeringslängder samt en del övriga fögderiräkenskaper.

Vid granskning av förste revisorernas förslag jämte därtill hörande tabellbilaga och räkenskapsförteckning förklarade sig kammarrätten icke hava kunnat finna annat, än att det av förste revisorerna ifrågasatta antalet revisorer och räknebiträden vore av verkligt behov påkallat.

Otillräckligheten av arbetskrafterna å kammarrättens revisionsavdelning hade även i ovan omförmälda år 1913 avgivna betänkande (sid. 183—184) vitsordats av herrar Tenow och Vide, som bland annat yttrat, att avsevärda delar av de räkenskaper, som ogranskade inginge till kammarrätten, av brist på arbetskrafter därstädes icke underginge behörig revision och att en fullt effektiv kontroll å statsmedelsförvaltningen icke i längden kunde åstadkommas utan att den därmed sysselsätta personalen i någon mån ökades.

Emellertid hade bemälda kommitterade såsom sin mening uttalat, att åtskilliga av dem väckta förslag otvivelaktigt vore ägnade att dels medföra en väsentligt ökad effekt av revisorernas arbete, dels ock möjliggöra utförandet genom mindre kvalificerade biträden av stora delar av det arbete, som dittills ålegat revisorerna, i följd varav åter ernåddes, att den dåvarande revisionspersonalen kunde bli någorlunda tillräcklig ännu någon tid framåt samt att, när erfarenheten visade, att en ökning av densamma ej längre kunde undvikas, erforderlig förstärkning kunde åtminstone delvis vinnas genom anställande av okvalificerade biträden, som finge verkställa enklare revisionsarbete under kunniga och erfarna revisorers ledning. Och i fortsättningen av betänkandet hade kommitterade yttrat följande:

»Vårt förslag om inrättande av ett riksrevisionsverk står emellertid allenast i så måtto i direkt sammanhang med den aktuella frågan om arbetskrafternas ökning i det centrala revisionsverket, att, vid bifall till berörda förslag, olägenheterna av den nuvarande knappheten i arbetskrafter med all säkerhet komma att i rätt betydande grad minskas och att framdeles uppkommande behov av ökade arbetskrafter kan långt bättre än under nuvarande förhållanden tillgodoses genom anställande av biträden med lägre kvalifikationer. Såvida icke riksrevisionsverkets arbetsområde varder avsevärt utökat exempelvis genom förläggande till verket av kontrollen över fromma stiftelser eller dylikt, torde man utan fara för misstag kunna, om verket organiseras i huvudsak så som vi föreslagit, utgå från den förutsättningen, att den nuvarande revisionspersonalen under avsevärd tid framåt icke skall behöva ökas annat än möjligen med okvalificerade biträden.»

Efter att vidare hava erinrat, att å kammarrättens revisionsavdelning då vore anställda 20 ordinarie och 3 extra revisorer samt å statskontorets riksbokslutsavdelning 4 revisorer, ävensom uttalat, att jämväl

de å kammarrättens extra stat för det dåvarande uppförda 3 revisorerna vore för riksrevisionsverkets arbete av stadigvarande behov påkallade, hade kommitterade hemställt, att å den nya staten för nämnda verk måtte uppföras 27 revisorer, samtliga med den avlöning, som enligt gällande stat för kammarrätten tillkomme revisor därstädes.

I sitt den 24 november 1913 angivna utlåtande över revisionskommitterades förslag hade kammarrätten förklarat sig hålla före, att, därest förslaget skulle kunna genomföras utan allvarligt äventyr för kontrollens försvagande, en betydande förstärkning av den reviderande personalen inom kort komme att visa sig oundgänglig.

De sakkunniga hade i sitt utlåtande av den 10 februari 1914, enär av anförda skäl en av revisorerna å riksbokslutsbyrån måste bibehållas i statskontoret, hemställt om minskning av antalet revisorer i riksrevisionsverket från 27 till 26. Emellertid hade de sakkunniga själva (sid. 124) betecknat den sålunda föreslagna revisionspersonalen såsom »uppenbarligen minimalt tilltagen».

*Sex nya
ordinarie
revisorstjän-
ster behövliga
även inom
ett eventuellt
riksrevisions-
verk.*

Av vad sålunda förekommit hade kammarrätten, enligt vad i dess skrivelse av den 26 oktober 1916 vidare yttras, funnit det framgå, att därest det ifrågasatta riksrevisionsverket skulle komma till stånd och erhålla den organisation, som föreslagits vare sig av revisionskommitterade eller av de sakkunniga, verkets ordinarie stat skulle bereda möjlighet för överflyttande från kammarrätten av tre revisorer utöver det antal av 20, som vore å kammarrättens ordinarie stat upptagna. Därest antalet ordinarie revisorer i kammarrätten ökades med 3, skulle sålunda därigenom under inga omständigheter kunna vållas några svårigheter vid organiserandet av det nya verket.

För kammarrätten stode det emellertid klart, att behovet av revisorer inom ett eventuellt blivande riksrevisionsverk komme att visa sig avsevärt större än vad de föreliggande statförslagen utvisade och att, om ett antal av sex nya revisorstjänster i kammarrätten skulle inrättas, samtliga dessa nytillkomna tjänster skulle bliva alltjämt behövliga, även efter en eventuell utbrytning av revisionsavdelningen och dess organiserande såsom ett särskilt ämbetsverk.

De av revisionskommitterade i utsikt ställda förändringarna i arbetssättet, vilka väsentligen gått ut på användande av mindre kvalificerad arbetskraft till en del lättare revisionella arbeten, hade i avsevärd omfattning blivit genomförda inom kammarrättens revisionsavdelning, sedan tillgång till dylik arbetskraft blivit beredd genom de kvinnliga räknebiträdenas anställande; och det syntes vara tvivelaktigt, huruvida

synnerligen mycket stode att därutöver på den vägen vinna. Det oaktat kvarstode behovet av ökning av revisorernas antal, och det funnes ingen grundad anledning att antaga, att detta behov skulle bliva mindre i annat fall, än om det till revisionen inkommande arbetsmaterialet skulle bliva i avsevärd grad minskat, något som emellertid icke syntes vara att påräkna.

Med avseende härå och å vad kammarrätten i det föregående av samma skrivelse yttrat angående olägenheterna för ämbetsverket därav, att tjänster, vilka vore för ämbetsverket konstant behövlige, i stort antal kvarstode å extra stat, ansåge kammarrätten, att av de 30 revisorsbefattningar, som förste revisorerna funnit av behovet påkallade, 26 eller 6 mer än för det dåvarande borde upptagas å ämbetsverkets ordinarie stat och 4 såsom extra revisorsbefattningar.

Antalet för kammarrätten behövlige kvinnliga räknebiträden hade av förste revisorerna uppskattats till tolv, av vilka fyra redan före år 1916 blivit å ordinarie stat upptagna och fem motsvarades av de då å extra stat upptagna räknebiträdena. Kammarrätten, som funne behovet av den föreslagna ökningen vara utrett, hade ansett, att utöver de dåvarande fyra ordinarie räknebiträdena ytterligare fyra sådana borde uppföras å ämbetsverkets ordinarie stat. De extra räknebiträdena skulle sålunda bliva till antalet likaledes fyra.

*Fyra nya
ordinarie
kvinnliga
räknebiträden
behövlige.*

Kammarrätten hade redan i det föregående av samma skrivelse framhållit — yttrar ämbetsverket vidare i skrivelsen den 26 oktober 1916 — hurusom en fastare organisation av chefskapet för revisionsavdelningen vore en angelägenhet av sådan vikt, att dess ordnande icke utan skada kunde undanskjutas.

*Kontorsindel-
ningen.
Kontors-
chefernas
tjänsteställ-
ning och
avlöning.*

Revisionskontoren hade till och med år 1908 varit tre till antalet, vart och ett med en andra grads tjänsteman (revisionskommisarie) såsom chef. I de fall, då revisionskommisarie förordnats till föredragande i anmärkningsmål, hade en del av de honom eljest åliggande göromålen bestritts av en revisor med benämning kontorsförman, för vilken visst tilläggsarvode plägat årligen beviljas av Kungl. Maj:t.

Av löneregleringskommittén hade år 1904 föreslagits indragning av en utav de tre revisionskommisarietjänsterna. Förslaget hade motiverats väsentligen därmed, att då under en följd av år föredragningen inför kammarrätten av revisionsavdelningens anmärkningar kunnat skötas av två revisionskommisarier, anordningen med tre revisionskontor, av vilka det ena förestodes av en revisionskommisarie utan föredragnings-

skyldighet, icke skulle vara av verkligt behov påkallad. Vardera revisionskommisarien skulle enligt kommittéförslaget till sitt biträde vid utövandet av chefskapet å hans revisionskontor hava en revisor, vilken här för skulle äga uppbära ett årligt arvode och benämnas kontorsförman.

I sitt i anledning av löneregléringskommitténs betänkande afgivna utlåtande hade kammarrätten förklarat sig icke vilja direkt avstyrka kommitténs förslag om indragning av en revisionskommisarietjänst under förutsättning, bland annat, att behovet av arbetskrafter för revisionsarbetets ledning tillgodosåges på ett mera betryggande sätt, än kommittéförslaget ställde i utsikt.

Då enligt samma förslag en så omfattande och tyngande föredragningsskyldighet skulle åläggas revisionskommisarierna, att den tid, som ej komme att tagas i anspråk för fullgörande av de med denna skyldighet förenade åliggandena, måste antagas för bemälda tjänstemän bliva ganska knapp för utförande av de göromål, som skulle tillkomma dem i egenskap av chefer för revisionskontoren, låge — yttrade kammarrätten i sitt nyssberörda utlåtande — desto större vikt därpå, att de tjänstemän, vilka vid sidan av revisionskommisarierna komma att utöva ifrågavarande förmanskap, verkligen besutte för detta maktpåliggande uppdrag erforderlig kompetens. Det syntes knappast förenligt med riktiga grundsatser, att ett ordinarie arbete av den beskaffenhet som det ifrågavarande vedergäldes med ett år efter år tilldelat arvode, utan borde detsamma på ett mera stadigvarande sätt avlönas. En dylik förbättring av kontorsförmännens tjänstemannaställning skulle säkerligen underlätta möjligheten att vid dessa befattningar fästa personer, vuxna därmed förenade åligganden, och genom att i någon mån vidga befodringsutsikterna inverka gynnsamt på arbetet inom revisionsavdelningen i dess helhet. Kammarrätten hemställde därför, att till de revisorer, som tillika vore kontorsförmän, måtte utgå lön, med 500 kronor för dem vardera överstigande annan revisorslön.

Då kammarrättens löneregléringsfråga den 3 april 1908 (propositionen nr 157) föredragits för Kungl. Maj:t, hade föredragande departementschefen, efter att hava redogjort för vad löneregléringskommittén och kammarrätten i nu förevarande ämne anført, framhållit, bland annat, hurusom den olikhet i synpunkter, som framträtt i kommitténs och kammarrättens uttalanden, vore ganska påfallande. Medan sålunda kommitténs argumentering företrädesvis hade till syfte att påvisa tillräckligheten av en anordning med två *föredragande* och utan vidare förutsatte, att dessa föredragande skulle bibehålla chefskapet var för

sitt revisionskontor med i huvudsak samma åligganden, som dittills tillkommit dem i egenskap av tillförordnade föredragande, såge ämbetsverket frågan företrädesvis från revisionskommissariebefattningens egenskap att medföra *chefskap* å revisionsavdelningen, och dess uttalande avspeglade tydligt nog ämbetsverkets uppfattning, att revisionskommisariens uppgift såsom chef och ledare av revisionsarbetet komme att lida väsentligt avbräck, därest samtidigt med en utsträckning av föredragningsskyldigheten indragning komme till stånd av en revisionskommisarietjänst. Ökad garanti för att ledningen av revisionsarbetet skulle kunna på ett tillfredsställande sätt uppehållas vore givetvis den av de båda från kammarrättens sida uppställda förutsättningarna, som ämbetsverket företrädesvis ville göra gällande såsom ett nödvändigt villkor för reformen.

Departementschefen hade vidare påpekat, huru svag enligt hans mening en organisation i själva verket skulle bliva, som — i enlighet med vad såväl kommittén som i viss mån även kammarrätten syntes förutsätta — skulle bygga på två sidoordnade chefsbefattningar, av vilkas innehavare den ene, revisionskommisarien, vore chef till namnet, men den andre, lägre ställde, kontorsförmannen, så att säga till gagnet.

Revisionskommisariens blivande ställning kunde således enligt departementschefens mening icke innefatta verkligt chefskap för det revisionskontor, vars anmärkningar han hade att föredraga, utan borde revisionskommisarien bliva enbart föredragande i anmärknings- och därmed sammanställda mål och ledamot i ämbetsverket med den begränsning för omfattningen av hans ledamotskap, som följde av hans sålunda fastställda ämbetsuppgift.

Beträffande chefernas för revisionskontoren uppgifter yttrade departementschefen följande:

»Om, på sätt jag förut nämnt, jag måste finna tydligt, att revisionskommisarietjänsten för framtiden icke kan komma att innefatta chefskap å kammarrättens revisionsavdelning, synes det mig å andra sidan lika klart, att ett revisionskontor icke kan undvara en chef med uppgift att planlägga, leda och övervaka revisionsarbetet samt ombesörja de åligganden i övrigt, som för närvarande ankomma på revisionskommissarie och kontorsförman i förening. Tillika borde denne chef övertaga det enda mera maktpåliggande uppdrag, som för närvarande ankommer på expeditionshavande revisor, nämligen att utskriva och bestyrka utdrag av kontorets räkenskaper och övriga handlingar, medan återstående expeditionsbestyr utan olägenhet skulle kunna anförtros åt något av de extra biträden, som för revisionsavdelningen ifrågställts.»

»En fullt naturlig utgångspunkt för utveckling till ett sådant chefskap synes det nuvarande kontorsförmanskapet erbjuda. Redan nu ombesörja ju kontorsför-

männen en del verkliga chefsgröromål, och om än den mest maktpåliggande av deras nuvarande uppgifter — den att öva kontroll å framställda anmärkningar — kommer att försvinna, äro de återstående uppgifterna varken få eller obetydande. I sistnämnda hänseende kommer särskilt i betraktande skyldigheten att lämna »råd och upplysningar» vilken skyldighet, rätt fullgjord, ger den av mig avsedda chefs-posten dess väsentliga innebörd. I utövningen av denna skyldighet ingår nämligen att planlägga och leda revisionsarbetet till största möjliga båtnad för det allmänna.»

»Det synes mig emellertid kunna antagas såsom säkert, att för innehavarna av ett dylikt chefskap åtskillig tid skall bliva övrig för fullgörande av revisionsarbete, och har jag i sådant hänseende trott mig kunna såsom påräkneligt antaga ett granskningskvantum, motsvarande *halv* revisionslott. Då således innehavarna av chefsbeställningarna *även* skulle vara revisorer och utses inom dessas krets, i likhet med vad för närvarande gäller beträffande kontorsförmännen, har jag — såväl med avseende härå som ock å önskvärldheten av att chefsuppdraget förlänas en mera *rörlig* karaktär, så att vid behov ett ombyte av funktionär skall kunna låta sig göra — ansett det ej böra ifrågakomma att för innehavaren av chefskapet tillskapa en *ny* tjänst, utan håller jag i likhet med kommittén före, att ersättningen för chefsgröromålen bör tillgodokomma innehavaren under form av *tilläggsarvode*. Såsom benämning för innehavaren av uppdraget har uttrycket *förste revisor* synts mig lämpligare än kontorsförman.»

Kammarrätten framhåller i sin skrivelse den 26 oktober 1916, att det av departementschefen gjorda antagandet, att för förste revisorerna åtskillig tid skulle bliva övrig för fullgörande av revisionsarbete, icke kunnat gå i uppfyllelse. Tvärtom hade det visat sig, att det arbete, som ålegat dem i egenskap av kontorschefer och arbetsledare, ej allenast tagit deras arbetskraft fullt i anspråk utan även visat sig vara så omfattande och krävande, att en uppdelning av arbetet på flera händer befunnits vara erforderlig.

Till stöd för dessa uttalanden åberopade kammarrätten förste revisorernas förut omförmälda skrivelse den 2 september 1916, däruti förste revisorerna yttrat, bland annat, följande:

I gällande instruktion föreskrevs, att förste revisorn skulle deltaga i revisionsarbetet. Denna bestämmelse hade emellertid visat sig omöjlig att i längden tillämpa. En blott flyktig blick på de åligganden, som enligt instruktion och arbetsordning påvilde förste revisorn, gäve ock vid handen, att ett rätt uppfyllande av dessa under nuvarande förhållanden överstege *en* tjänstemans krafter, varför förste revisorerna också måst på räknebiträdena överlämna en del arbete av mer mekanisk art.

Å *andra* revisionskontoret hade dock förste revisorn själv utfört allt det arbete, som i § 26 av kammarrättens instruktion samt i §§ 13 och 14 av arbetsordningen vore honom pålagt, med följande undantag: inkommande länsräkenskaper mottoges och diariefördes av expeditionshavande räknebiträde, vilket även mottog övriga räkenskaper samt kontrollerade deras överensstämmelse med medföljande

reversal; diarieföringen av desamma utfördes sedan av förste revisorn. Anmärkningskoncept och avgjorda anmärkningsmål överlämnades, sedan de behörigen handlagts och annoterats av förste revisorn, till expeditionsbiträdet, som ordnade och förvarade dem. Även utlåningen av räkenskaper och anmärkningsakter handhades av samma biträde.

Å första kontoret hade förste revisorn i större utsträckning än å andra kontoret åt räknebiträdena överlämnat arbete med diarieföring och dylikt i den uppfattningen att, då allt honom enligt instruktionen åliggande arbete icke kunde av honom utföras, han i första hand borde sysselsätta sig med sådant, som vore av betydelse för själva revisionsarbetet.

Den viktigaste delen av förste revisorns uppgifter vore onekligen den att vara kontorets arbetsledare och att i sådan egenskap tillhandagå revisorer och extra ordinarie tjänstemän med råd och upplysningar i fråga om revisionsarbetet och anmärkningar. Detta innebure, att personalen i tvivelaktiga fall alltid hänvände sig till förste revisorn, som därför borde äga fullständig kännedom om alla de författningar, som på arbetsområdet ägde tillämpning, kammarrättens utslag, Kungl. Maj:ts prejudikat m. m. Med den dåvarande uppdelningen av revisionsavdelningen på allenast två kontor kunde emellertid kontorschefen icke gå i land med denna uppgift. Räkenskaperna vore för närvarande uppdelade mellan kontoren sålunda, att å första kontoret granskades räkenskaperna för Stockholms stad och 12 län samt sjätte till och med tionde huvudtitlarna och å andra kontoret alla de övriga räkenskaperna. Med den mångfald av räkenskaper av högst olikartad beskaffenhet, som komme på varje kontor och för vilka olika författningar vore gällande, bleve det för förste revisorn ogörligt att äga tillfredsställande kännedom om alla dessa författningar och att följa med inträffade förändringar, varför han så småningom tappade kontakten med räkenskapsmaterialet. Det bleve även för honom omöjligt att i den utsträckning, som vore erforderlig, kontrollera och granska anmärkningars riktighet, utan bleve han härvid ofta nödsakad att utan vidare godtaga anmärkningsförfattarens uppgifter.

Han bleve nämligen så upptagen av alla de löpande göromålen, bland vilka vore att nämna: tillsynen av den talrika tjänstemannapersonalen, utdelning av räkenskaper, ordnandet av tjänstledigheter och förordnanden, besvarandet av kungl. remisser och yttranden till kammarrätten, övervakandet av att fastställda anmärkningsmedel inflöte samt besök av eller telefonsamtal med redogörare och allmänheten, att ringa eller ingen tid bleve över till studierna av författningar, reglementen, prejudikat m. m.

En ändring av de rådande förhållandena vore i högsta grad påkallad; och ville förste revisorerna i detta avseende föreslå följande. Förste revisorernas skyldighet att deltaga i räkenskapsgranskningen skulle upphävas. Åliggandet att mottaga räkenskaper och handlingar samt att föra vissa av de i arbetsordningen angivna diaries och liggare skulle överflyttas, efter prövning av kammarrätten, på kvinnligt biträde. Kontorens antal skulle ökas, så att chefen bleve i stånd att behärska det honom anvisade arbetsområdet. Likartade räkenskaper borde föras till samma kontor, för undvikande av onödigt dubbelarbete.

Ur dessa synpunkter framkomme naturligast en uppdelning av revisionsavdelningen på fyra kontor. Det första skulle syssla med länsräkenskaperna, det andra med militärräkenskaperna, det tredje med de räkenskaper, som här vore

underkastade generell granskning, och det fjärde med de övriga räkenskaperna. Härigenom finge visserligen fjärde kontoret något större arbetsbörda än det tredje, men jämkning härutinnan kunde utan svårighet åstadkommas. En sådan uppdelning innebure den enligt förste revisorernas mening mest tillfredsställande lösningen.

Därest emellertid en så genomgripande förändring på grund av ekonomiska eller andra skäl icke låte sig omedelbart genomföra, vore dock mycket vunnet, om åtminstone en fördelning på tre kontor kunde åstadkommas, varigenom man återginge till de förhållanden, som rätt före år 1909. I så fall borde på första kontoret komma länsräkenskaperna med en uppskattningstid av 109 månader, på andra kontoret första till och med femte huvudtitlarna med en uppskattningstid av 111 $\frac{15}{30}$ månader samt på tredje kontoret övriga räkenskaper med en uppskattningstid av 109 $\frac{15}{30}$ månader.

Revisionskommisarierna i arméförvaltningen och förste revisorn i marinförvaltningen, vilkas åligganden måste anses vara av mindre invecklad och krävande beskaffenhet än förste revisorernas i kammarrätten, hade avlöning i andra lönegraden. Vid sådant förhållande och då revisorstjänsterna i kammarrätten intoge en mellanställning mellan första och andra tjänstegraderna, syntes åt kammarrättens förste revisorer böra beredas en ställning mellan andra och tredje tjänstegraderna. Begynnelselön för förste revisor borde givetvis sättas högre än slutlönen för revisor.

Efter att hava åberopat dessa av förste revisorerna gjorda uttalanden fortsätter kammarrätten i sin skrivelse den 26 oktober 1916 sålunda.

Om, såsom av departementschefen framhållits, kommitténs förslag och i viss mån även kammarrättens på kommitténs baserade förslag vore behäftade med en viss svaghet genom det något oklara inbördes förhållandet mellan revisionskommisarierna och kontorsförmännen, lede det enligt kammarrättens mening icke något tvivel, att den år 1908 genomförda förändringen i revisionsavdelningens ledning medfört ett väsentligt och från synpunkten av revisionsarbetets tillförlitlighet och effektivitet betänkligt försvagande av revisionsavdelningen. Skillnaden från arbetskvantitetens synpunkt mellan å ena sidan den kontorsförmännen förut åliggande kontrollen å framställda anmärkningar och å andra sidan förste revisorernas skyldighet att lämna råd och upplysningar vid anmärkningars avfattande hade enligt kammarrättens mening uppenbarligen blivit i 1908 års proposition väsentligen överskattad.

Det kravet på organisationen av revisionsavdelningen ansåge kammarrätten icke utan allvarsamma olägenheter kunna eftergivnas, att kontorschefsposternas antal icke finge tillmätas så knappt, att en verkligt effektiv ledning och övervakande av revisionspersonalens arbete omöjliggjordes, samt att chefsposterna erhöles sådan tjänsteställning och

avlöning, att de i förhållande till den i det direkta revisionsarbetet selsatta personalen kunde påräkna nödig auktoritet.

Vad anginge den förra synpunkten ansåg kammarrätten av den föregående framställningen framgå, att minskningen av revisionskontorens och därmed också av kontorschefernas antal från tre till två av löneregleringskommittén betraktats såsom en given konsekvens av den utav kommittén förordade anordningen med två föredragande revisionskommissarier och att kammarrätten allenast till följd av den då rådande uppfattningen angående kontorschefskapets naturliga samhörighet med föredragningskyldigheten i anmärkningsmål medgivit berörda minskning, ett medgivande, som för övrigt lämnats allenast under uttalande av starka betänkligheter och under förutsättningar, vilka icke blivit vid den nya organisationens genomförande uppfyllda.

Då kontorsindelingen emellertid gjorts helt oberoende av sättet för föredragningsens anordnande och då för varje revisionskontor avsetts allenast *en* chefspost, hade det enligt kammarrättens mening varit ett steg i orätt riktning att minska kontorens antal; snarare hade anledning kunnat finnas att gå en motsatt väg och uppdelat det omfattande räkenskapsmaterialet på flera kontor än förut varit fallet. I varje fall vore det för kammarrätten tydligt, att den av förste revisorerna begärda ökningen av revisionskontorens antal till tre vore av oavvisligt behov påkallad och att ett undanskjutande av denna för revisionsarbetets framgångsrika bedrivande viktiga fråga skulle vara att i hög grad beklaga.

Vad beträffade kontorschefernas tjänsteställning och avlöning, hade kammarrätten funnit svagheten i den bestående organisationen vara i hög grad anmärkningsvärd. Kammarrätten ansåge det näppeligen inom statsförvaltningen kunna uppvisas något motstycke till, att för en så talrik tjänstemannapersonal som den till revisionsavdelningen hörande icke annat omedelbart förmanskap inginge i organisationen än att två tjänstemän i lägsta lönegraden finge sig tilldelat tillsvidare ett tilläggsarvode såsom ersättning för det de åtog sig arbetsledningen och den närmaste tillsynen över den övriga personalen, vilken, med undantag av de kvinnliga biträdena, i övrigt vore i avlöningshänseende likställd med sina tillfälliga förmän.

Vare sig denna organisation jämfördes med den förutvarande, med den av löneregleringskommittén eller av kammarrätten föreslagna eller med bestående organisationer inom andra likartade områden av statsförvaltningen, syntes dess svaghet vara synnerligen framträdande. Det hade inom andra förvaltningsområden icke befunnits ändamålsenligt att

åt chefsposterna giva en sådan mera rörlig karaktär, som av departementschefen blivit med avseende å revisionsavdelningen förordad; och vad departementschefen härom yttrat syntes icke vara ägnat att övertyga därom, att ett sådant anordnande av chefskapet i nu förevarande fall skulle erbjuda några fördelar från annan än kostnadssynpunkt.

Kammarrätten ansåge följaktligen, att revisionsavdelningen borde uppdelas på tre kontor och att för vart och ett av dessa borde inrättas en ordinarie tjänst, vars innehavare skulle hava till uppgift att ordna och leda arbetena inom kontoret och i övrigt såväl i förhållande till personalen å kontoret som till kammarrätten fungera såsom kontorets chef.

I enlighet med vad före 1908 års lönereglering varit fallet inom kammarrätten och i anslutning jämväl till förhållandena å det till arméförvaltningens civila departement hörande revisionskontoret ansåg kammarrätten för de blivande ordinarie kontorscheferna titeln revisionskommissarie böra komma till användning.

Vid bestämmandet av deras avlöning syntes hänsyn böra tagas därtill, att slutavlöningen för revisor i kammarrätten utgjorde 6,000 kronor. Revisionskommissaries begynnelseavlöning syntes därför böra sättas något högre, eller till 6,300 kronor, därav 3,900 kronor lön, 2,000 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, jämte två ålderstillägg å 500 kronor efter respektive fem och tio år. Dessa tjänstemäns avlöning skulle därigenom överstiga andra lönegraden med 500 kronor eller således med samma belopp, varmed revisors avlöning nu överstege första lönegraden. Högsta pensionen för revisionskommissarie skulle då bli 4,900 kronor eller 300 kronor mera än för tjänstemän i andra lönegraden.

Av de dåvarande båda förste revisorerna vore den ene sedan åtskilliga år tillbaka i åtnjutande av tre ålderstillägg såsom revisor och hade sålunda en årsinkomst av tjänsten av 6,800 kronor; den andre, för vilken tiden för tillträddandet av tredje ålderstillägget inträdde den 1 januari 1919, hade intill nämnda dag en årsinkomst av tjänsten av 6,300 kronor. Då övergången till de nya avlöningsbestämmelserna billigtvis syntes böra anordnas på sådant sätt, att någon minskning i avlöningen för de dåvarande förste revisorerna icke därav föranleddes, ansåge sig kammarrätten böra hemställa, att i sammanhang med fastställandet av nu ifrågavarande förändring i avlöningsstaten föreskrift meddelades därom, att förste revisor finge för erhållande av ålderstillägg å revisionskommissarielönen tillgodoräkna sig intill fem år av den tid han innehaft stadigvarande — d. v. s. av semester eller tjänstledighet

ej föranlett — förordnande å förste revisorstjänst med avlöning enligt stat av minst 6,300 kronor.

Häriigenom skulle den äldste av de båda förste revisorerna behålla sin nuvarande avlöning 6,800 kronor oförändrad, till dess fem år förflutit efter det han tillträtt revisionskommissarietjänst, då han skulle erhålla uppflyttning i högsta lönegraden. Och den yngre av förste revisorerna, som från och med år 1914 vore i åtnjutande av två ålders-tillägg och sålunda i avlöning uppbure 6,300 kronor eller samma belopp, vartill begynnelseavlöningen för revisionskommissarie av kammarrätten föreslagits, skulle från och med år 1919 eller vid samma tidpunkt, då han skolat uppflyttas i högsta lönegraden såsom förste revisor, erhålla första lönetillägget å revisionskommissarietjänsten och följaktligen komma upp i en avlöning av 6,800 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde kammarrätten, att Kungl. Maj:ti i proposition till 1917 års riksdag måtte föreslå, att riksdagen måtte, med uteslutande från kammarrättens ordinarie stat av där upptagna avlöningar för två förste revisorer, å samma stat uppföra tre revisionskommissarier med samma avlöningar, som i den nu senast till löneregleringskommittén remitterade skrivelsen föreslagits av kammarrätten.

I sammanhang med den sålunda föreslagna förändringen i revisionsavdelningens organisation ansåg kammarrätten enligt skrivelse den 26 oktober 1916 även böra genomföras en förändring i de nuvarande revisionskommissariernas tjänstetitel och avlöning.

*Föredraganden
denas för
revis onsmål
avlöning och
tjänstetitel.*

Då genom 1908 års lönereglering revisionskommissarierna helt och hållet skilts från revisionsavdelningen och erhållit ställning såsom ledamöter i ämbetsverket med skyldigheter att i sådan egenskap handlägga vissa slag av till kammarrätten hörande mål och ärenden, syntes det vara en ofrånkomlig konsekvens av den sålunda genomförda ändringen i deras tjänsteställning och åligganden, att de också erhöles den avlöning och den tjänstetitel, som betingades av deras ledamotskap i ämbetsverket.

Då enligt gällande lönestat revisionskommissaries begynnelseavlöning utgjorde 6,800 kronor och hans slutavlöning, vilken uppnåddes efter fem år, 7,400 kronor, under det för kammarrättsråden begynnelseavlöningen utgjorde 8,100 kronor och slutavlöningen, som uppnåddes efter fem år, 8,700 kronor, skulle den ifrågasatta förändringen icke medföra någon mera betydande utgiftsökning för statsverket.

Vad anginge tjänstetiteln för de nuvarande revisionskommissarierna

ansåg kammarrätten kunna ifrågasättas, huruvida de borde likasom övriga ledamöter i ämbetsverket benämnas kammarrättsråd eller om tilläventyrs med hänsyn till den särskilda arten av deras tjänstealliganden titeln revisionsråd snarare borde komma till användning. Kammarrätten hade, särskilt med hänsyn till de föreliggande förslagen till riksrevisionsverk, av vilka det sista upptog ledamöterna under benämning revisionsråd, i sitt förslag upptagit denna tjänstetitel.

Det lede enligt kammarrättens i dess skrivelse den 26 oktober 1916 uttalade mening intet tvivel, att, därest den kamerala revisionen av statens räkenskapsväsen skulle komma att i framtiden förläggas till annat ämbetsverk än kammarrätten, samtliga de befattningar inom kammarrättens revisionsavdelning, som av kammarrätten föreslagits till uppförande å ämbetsverkets ordinarie stat, komme att bliva behövlige för fullgörande av likartade funktioner inom det nyinrättade ämbetsverket.

Vad anginge de föreslagna revisionsrådsbefattningarna, hade kammarrätten velat erinra därom, att kammarrätten förut i annat sammanhang uttalat den mening, som av ämbetsverket alltjämt vidhölles, att, även om det hittillsvarande sambandet mellan kammarrätten och dess revisionsavdelning skulle komma att upplösas, anmärkningsmålen handläggning och avdömande i alla händelser borde fortfarande som hittills förbli hos kammarrätten. Skulle emellertid emot denna kammarrättens mening även den dömande verksamheten i anmärkningsmål komma att i framtiden från kammarrätten överföras till annat ämbetsverk, ansåge kammarrätten även om revisionsråden gälla vad som yttrats om befattningshavarna å revisionsavdelningen.

Slutligen har kammarrätten erinrat, att enligt de för kammarrätten gällande avlöningsvillkor samtliga ordinarie befattningshavare i ämbetsverket äro pliktiga att, därest vissa kammarrätten tillhörande göromål skulle komma att överflyttas till annat ämbetsverk, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning de innehava, efter Kungl. Maj:ts förordnande tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnas. Från denna synpunkt ansåge kammarrätten sålunda något hinder för deras överflyttande icke behöva möta.

Sedan den skrivelse av den 26 oktober 1916, för vars huvudsakliga innehåll i nu ifrågavarande delar jag i det föregående redogjort, avlåtits till Kungl. Maj:t, fick emellertid kammarrätten från

dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet mottaga en den 24 november 1916 dagtecknad skrivelse, däri departementschefen — med uttalande att kammarrättens förslag, innan detsamma kunde för slutligt avgörande underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, syntes böra underkastas sådan ytterligare beredning, att förslaget framläggande för 1917 års riksdag icke syntes med säkerhet kunna medhinnas — anmodade kammarrätten att skyndsamt inkomma med förslag till de äskanden å extra stat som till förstärkande av arbetskrafterna i kammarrätten vore oundgängligen nödiga, därest kammarrättens i skrivelse den 26 oktober 1916 framställda förslag icke bleve föremål för avgörande vid 1917 års riksdag.

I anledning därav hemställde kammarrätten i skrivelse den 14 december 1916, under den av departementschefen angivna förutsättning, att å extra stat för år 1918 måtte beviljas erforderligt anslag för avlönande av tio extra revisorer med arvode för envar av dem av 3,900 kronor och åtta extra räknebiträden med arvode för envar av dem av 1,500 kronor ävensom för bekostande av semestervikariat för nämnda befattningshavare.

Kammarrättens
skrivelse den
14 december
1916.

Vad anginge förslaget, att från kammarrättens ordinarie stat skulle uteslutas där upptagna avlöningar för två revisionskommissarier och två förste revisorer och i stället å samma stat uppföras två revisionsråd och tre revisionskommissarier, de senare med något lägre avlöning än de nuvarande revisionskommissarierna, förklarade kammarrätten i skrivelsen den 14 december 1916, att det till en början vore tydligt, att, därest ordinarie anslag för de av kammarrätten ifrågasatta nya tjänsterna icke kunde beviljas av 1917 års riksdag, de dittillsvarande ordinarie anslagen måste bibehållas orubbade.

Med sitt förslag om de två förste revisorstjänsternas utbytande mot tre revisionskommissarietjänster av ny avlöningsgrad sade sig kammarrätten hava haft det dubbla syftet, dels att genom minskning av det räkenskapsmaterial, som behandlades å varje särskilt kontor, och av den där tjänstgörande personalen, öka möjligheterna för kontorscheferna att utöva en verkligt effektiv ledning av arbetet å kontoret, dels ock att giva kontorscheferna en säkrare och i förhållande till kontorens personal i övrigt mera auktoritativ tjänsteställning.

Därest sistnämnda syfte icke inom den närmaste tiden kunde vinnas, ansåge kammarrätten i allt fall åtgärd böra vidtagas för genomförande av den avsedda uppdelningen av revisionsavdelningen på tre kontor med var sin kontorschef, vartill skulle erfordras ett extra anslag å 800

kronor till arvode åt en förste revisor jämte fyllnadsarvode åt hans semestervikarie 66 kronor 67 öre.

Förslaget att de nuvarande revisionskommissariatjänsterna skulle förändras till revisionsrådstjänster med avlöning i tredje lönegraden syntes med avseende å chefens för finansdepartementet skrivelse böra underkastas den i skrivelsen förutsatta särskilda beredning.

Under förutsättning att beslut i enlighet med kammarrättens i skrivelsen den 26 oktober 1916 i nu förevarande avseenden gjorda hemställan icke kunde fattas vid 1917 års riksdag, hemställde alltså kammarrätten, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1917 års riksdag föreslå, att riksdagen måtte på extra stat för år 1918 bevilja ett anslag av 867 kronor till arvode åt en förste revisor ävensom fyllnadsarvode åt hans semestervikarie.

De sålunda begärda anslagen å extra stat för avlönande av tio extra revisorer och åtta extra räknebiträden ävensom till arvode åt en förste revisor hava sedermera blivit av riksdagen beviljade för vartdera av åren 1918 och 1919.

Då kammarrätten den 5 september 1918 ingick till Kungl. Maj:t med framställning i fråga om de anslagsbehov, som ansågos böra föreläggas 1919 års riksdag, förklarade kammarrätten, att den förstärkning av arbetskrafterna å revisionsavdelningen, som beretts genom de på extra stat för åren 1918 och 1919 beviljade anslagen, vore fortfarande behövlig för år 1920.

Med godkännande av denna uppfattning har ock i årets statsverksproposition förordats, att kammarrätten måtte beredas samma personalförstärkning å nämnda avdelning som den för år 1919 medgivna; och hava härför erforderliga anslag äskats under sjunde huvudtiteln, punkten 16.

*Förste
revisorernas
skrivelse den
24 september
1918.*

Emellertid ingingo de tre förste revisorerna den 24 september 1918 till kammarrätten med en skrivelse, däri de, i enlighet med vad de extra revisorerna och de extra räknebiträdena hos förste revisorerna påyrkat, hemställde, att, därest proposition om inrättande av ett riksrevisionsverk icke förelades 1919 års riksdag, kammarrättens förslag i dess skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 oktober 1916 om uppförande å

ämbetsverkets ordinarie stat av vissa befattningar inom revisionsavdelningen måtte för riksdagen framläggas.

Enligt förste revisorernas mening vore det icke med rättvisa och billighet förenligt att år från år uppskjuta denna för tjänstemännen så betydelsefulla fråga. Av de fyra extra räknebiträdena, vilka enligt kammarrättens förslag skulle ifrågakomma till ordinarie befattning, hade tre blivit utnämnda till extra räknebiträden under år 1912 och den fjärde under år 1914. Deras anspråk att åtminstone till år 1920 komma i åtnjutande av ordinarie anställning kunde därför icke anses förmåtet. Av de tio extra revisorerna vore de sex äldsta utnämnda respektive 1914, 1915, 1916 och 1917.

I en av förste revisorerna den 3 september 1918 till kammarrätten avlåten skrivelse hade de som ett av skälen till de framträdande svårigheterna att för revisionsavdelningen förvärva och bibehålla dugliga extra ordinarie tjänstemän framhållit de ringa utsikterna för dessa att inom rimlig tid vinna ordinarie anställning i kammarrätten. I detta hänseende intoge revisionsavdelningen en betydligt sämre ställning än andra verk. Erfarenheten under de senaste åren hade visat riktigheten av de av kammarrätten uttalade farhågorna, att saknaden av tillräckligt antal ordinarie befattningar komme att medföra svårigheter för revisionsavdelningen att i konkurrens med andra ämbetsverk draga till sig goda arbetskrafter. Ur denna synpunkt låge det en fara i att ytterligare uppskjuta vidtagandet av de av kammarrätten föreslagna åtgärderna.

I detta sammanhang ville förste revisorerna ock bringa i förnyad erinran kammarrättens förslag om förste revisorernas ersättande med ordinarie tjänstemän av högre avlöningsgrad. Med erinran om vissa av kammarrätten gjorda uttalanden rörande det otillfredsställande sätt, varpå förmanskapet för revisionspersonalen vore organiserat, förklarade förste revisorerna sig anse detta av kammarrätten påtalade uppenbara missförhållande tydligen vara av den betydelse, att det icke borde längre få fortfara utan hade denna svaghet i organisationen bort omedelbart avhjälpas. Ett vidare uppskjutande av denna fråga skulle, enligt vad förste revisorerna vidare yttrade, även medföra den följden, att de två äldsta förste revisorerna, av vilka den ene innehåft sådant förordnande sedan 1908 och den andra sedan 1911, näppeligen skulle i pensionshänseende hinna komma i åtnjutande av den fördel, som befattningarnas uppflyttande till ordinarie och högre lönegrad varit avsedd att medföra.

Förste revisorernas omförmälda skrivelse överlämnades av kammarrätten till Kungl. Maj:t med ämbetsverkets till löneregleringskommittén remitterade skrivelse den 10 oktober 1918.

I denna sistnämnda skrivelse den 10 oktober 1918 säger sig kammarrätten hava vid sin i skrivelsen den 5 september 1918 gjorda framställning om anslag till förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter medelst fortsatta anslag å extra stat utgått därifrån, att frågan om ett fristående revisionsverk skulle under en nära liggande framtid upptagas till omprövning. Därest

Kammarrät-
tens skrivelse
den 10 okto-
ber 1918.

emellertid så icke skulle bliva fallet, syntes det kammarrätten icke vara tillrådligt att längre uppskjuta frågan om en med erforderliga ordinarie arbetskrafter utökad starkare organisation av kammarrättens revisionsavdelning, och detta desto mindre som det icke kunde råda något tvivel därom, att minst samma arbetskrafter måste bliva behövliga för ett fristående revisionsverk, om och när detsamma kunde varda inrättat. Kammarrätten ansåge sig därför i anledning av förste revisorernas skrivelse böra åter underställa denna fråga Kungl. Maj:ts prövning.

I sådant syfte återopade kammarrätten den framställning, som i ämbetsverkets skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 oktober 1916 lämnats i fråga om den med räkenskapsgranskningen omedelbart sysselsatta personalen — revisorer och räknebiträden — och de förändringar i avseende å denna personal, som ägt rum under de senare åren intill 1916, samt återgav i väsentliga delar de motiv kammarrätten i samma skrivelse återopat till stöd för sina framställningar om ytterligare ökning av revisionspersonalen med fyra revisorer och tre räknebiträden ävensom därom att av samma personal skulle å ordinarie stat uppföras sex revisorer och fyra räknebiträden.

Efter att vidare hava yttrat sig om de av kammarrätten ifrågasatta ökade ordinarie arbetskrafternas användning i händelse riksrevisionsverket skulle komma till stånd, anför kammarrätten i sin skrivelse den 10 oktober 1918 följande.

De skäl för överflyttande på ordinarie stat av en del av den extra personalen, vilka anförts i kammarrättens skrivelse den 26 oktober 1916, hade sedan dess vunnit i styrka. Mera än någonsin syntes det vara av behovet påkallat att genom ordinarie anställning och därmed följande tryggad ställning tillförsäkra den statliga revisionen tillgång till de arbetskrafter, varav den hade behov för fullgörande av bestående arbetskrav. Den alltmer stegrade svårigheten att kunna för revisionsarbetet erhålla kvalificerad extra ordinarie arbetskraft, varom kammarrättens den 5 september 1918 till Kungl. Maj:t avgivna framställning bure vittne, syntes knappast kunna på annat sätt övervinnas än genom ökning i antalet ordinarie beställningar. Även ur denna synpunkt syntes alltså den vid lönereglerna hittills följda principen, att ordinarie arbete borde utföras genom ordinarie befattningshavare, böra för revisionens vidkommande upprätthållas. Att en nedgång i det statliga räkenskapsmaterialet skulle göra någon del av de ifrågasatta ökade ordinarie arbetskrafterna överflödiga, borde väl få anses uteslutet, vare sig dessa arbetskrafter komme till användning inom kammarrättens revisionsavdelning eller inom ett fristående revisionsverk.

Med anledning därav hemställde kammarrätten, att, därest förslag om inrättande av ett fristående revisionsverk icke bleve förelagt 1919 års riksdag, Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att å kammarrättens ordinarie stat uppföra ytterligare sex revisorer och fyra kvinnliga räknebiträden.

Då kammarrätten därefter i den remitterade skrivelsen övergår till frågan om kontorschefsbefattningarnas antal och avlöning, erinrar kammarrätten om vad i detta ämne anförts och yrkats i ämbetsverkets skrivelse den 26 oktober 1916 ävensom därom, att kammarrättens förslag i denna del ej lett till annat resultat än att riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag på extra stat för åren 1918 och 1919 beviljat ett anslag av 867 kronor till arvode åt en förste revisor och fyllnadsarvode åt hans semestervikarie.

Vad år 1916 av ämbetsverket blivit anført såsom skäl för förste revisorsbefattningarnas förändring till ordinarie tjänster med begynnelseavlöning av 6,300 kronor och två ålderstillägg av 500 kronor och för beviljande av anslag för tre sådana tjänster, förklarar kammarrätten i den senaste skrivelsen fortfarande äga sin fulla giltighet. Särskilt fäster kammarrätten uppmärksamheten därpå, att en jämförelse med organisationen av chefskapet inom exempelvis arméförvaltningens revision syntes oförtydligt visa, att vad som nu krävdes för kammarrättens revisionsavdelning långt före detta ansetts nödigt och lämpligt för underordnade revisioner.

I den remitterade skrivelsen anför och åberopar kammarrätten vidare vad ämbetsverket i skrivelsen den 26 oktober 1916 yttrat angående rätt för de två förste revisorerna, vilkas arvoden finnas uppförda å ordinarie stat, att vid befordran till de föreslagna revisionskommissariebefattningarna för erhållande av ålderstillägg räkna sig tillgodo viss del av sin tjänstetid såsom förste revisorer; och gör kammarrätten därefter i nu förevarande delar den hemställan, som finnes återgiven i början av mitt anförande.

Med avseende å berörda hemställan anser jag mig böra fästa uppmärksamheten dels därpå, att i kammarrättens skrivelse den 26 oktober 1916 föreslogs, att i sammanhang med inrättandet av de tre nya revisionskommissarietjänsterna skulle från kammarrättens ordinarie stat uteslutas avlöningar för två förste revisorer men att i den nu ifrågavarande skrivelsen hemställles, att dessutom avlöningen för en revisor måtte från den nuvarande staten uteslutas, dels ock att kammarrättens senast gjorda hemställan om rätt för förste revisorerna att vid befordran till revisionskommissarier räkna sig tillgodo för ålderstillägg viss tid av sin tjänst-

göring såsom förste revisorer avser beredande av sådan rättighet även för den förste revisor, som med arvode å extra stat trätt i verksamhet från och med år 1918.

Även med avseende å den föreslagna förändringen av de nuvarande revisionskommisarietjänsterna till revisionsråds- eller kammarrättsrådstjänster med avlöning lika med de nuvarande kammarrättsråden samt beträffande samtliga de föreslagna nya befattningshavarnas ställning i händelse ett centralt revisionsverk skulle bli inrättat, har kammarrätten i skrivelsen anført och åberopat vad ämbetsverket i sin skrivelse den 26 oktober 1916 i dessa ämnen yttrat.

Slutligen har ämbetsverket, med sammanfattande av sina i skrivelsen den 10 oktober 1918 gjorda förslag, anført, att i händelse av bifall till dessa förslag den för kammarrätten år 1918 gällande ordinarie och extra staten skulle undergå följande förändring:

Tillkommer å ordinarie stat:

2 revisionsråd å 8,100 kronor	kronor 16,200
3 revisionskommisariier å 6,300 kronor	» 18,900
6 revisorer å 4,500 kronor	» 27,000
4 kvinnliga räknebiträden å 1,600 kronor	» 6,400
Ökning av anslaget till semestervikarier för ovanstående 15 personer	» 2,575
	<hr/> kronor 71,075

Avgår å ordinarie stat:

revisionskommisariier å 6,800 kronor...	kronor 13,600
2 förste revisorer å 5,300 kronor.....	» 10,600
1 revisor	» 4,500
Minskning i anslaget till semestervikarier för ovannämnda 5 personer.....	» 1,033 kronor 29,733
	<hr/> Säger ökning å ordinarie anslaget kronor 41,342

Avgår å extra stat:

Arvode till en förste revisor ävensom fyllnadsarvode åt hans semestervikarie	kronor 867
6 extra revisorer å 3,900 kronor	» 23,400
4 » kvinnliga räknebiträden å 1,550 kronor	» 6,200 kronor 30,467

Minskning i anslaget till semestervikarier för ovannämnda extra revisorer och extra kvinnliga räknebiträden.....	kronor 1,200
	kronor 31,667
Ökning (netto).....	» 9,675

Såsom jag inledningsvis nämnt, har kammarrättens skrivelse den 10 oktober 1918, för vars innehåll jag nu redogjort, varit underställd löneregleringskommitténs prövning. I sitt den 25 februari 1919 dagtecknade utlåtande har kommittén anfört följande.

De förstärkningar av personalen å kammarrättens revisionsavdelning, som tillkommit efter fastställandet år 1908 av ny stat för ämbetsverket, hava alla genomförts medelst anslag å extra stat, ehuru det — åtminstone beträffande flertalet av de nytillkomna befattningarna — kunnat redan vid anslagens beviljande förutses, att befattningarna icke skulle inom beräknelig framtid kunna undvaras. Att anslag å ordinarie stat ej begärts för de nytillkomna tjänsterna torde, såsom kammarrätten också framhållit, hava varit beroende dels på den sparsamhet i sina anslagsäskanden, som kammarrätten ansett sig skyldig att iakttaga, dels ock på de av Kungl. Maj:t angående den centrala revisionens omläggning anbefallda utredningar, vilka under åtskilliga år pågått och ännu icke lett till något avgörande.

Löne-
reglerings-
kommitténs
yttrande.

Kommittén finner helt naturligt, att det för kammarrätten och för personalen å dess revisionsavdelning måste framstå såsom ett synnerligen viktigt önskemål, att frågan, huruvida den centrala revisionen skall för framtiden bibehållas inom kammarrätten eller därifrån utbrytas och förläggas till ett nyinrättat ämbetsverk, snarast möjligt må bringas till avgörande; och kommittén anser sig kunna tillfullo instämma i kammarrättens mening, att det icke kan anses förenligt med de statsintressen, ämbetsverket har att genom sin revisionsavdelning vårda, att revisionsavdelningens alltjämt växande personalbehov skulle under obestämd tid framåt tillgodoses allenast genom extra ordinarie arbetskrafter; likasom kommittén även anser kammarrätten hava anfört övertygande skäl för sina uttalanden, att det sätt, varpå förmanskapet för revisionspersonalen år 1908 organiserades, visat sig mindre tillfredsställande.

Givetvis skulle det — såsom även framhållits av kammarrätten — varit önskvärt, att den föreliggande frågan om revisionsavdelningens

personalbehov och därmed sammanhängande organisationsfrågor kunnat redan nu komma till prövning i sammanhang med behandlingen, efter slutlig utredning, av frågan om organiserandet av ett riksrevisionsverk. Oaktat långvarigheten av de nyss antydda för kammarrättens revisionsavdelning ogynnsamma förhållandena måste man dock enligt kommitténs mening fasthålla vid, att lösningen av sistberörda organisationsfråga icke bör genom av riksdagen i annat sammanhang fattade beslut föregripas. I nu förevarande sammanhang må det emellertid tillåtas kommittén, i anledning av den erhållna remissen, att betona angelägenheten därav, att åtgärder vidtagas i syfte att nyssberörda fråga må snarast ske kan och om möjligt redan vid 1920 års riksdag bringas till slutligt avgörande.

Med den ståndpunkt kommittén, såsom av det nyss anförda framgår, intagit i detta ärende, har kommittén likväl, för behörigt fullgörande av remissen, ansett sig böra taga under omprövning, huruvida kammarrättens i den remitterade skrivelsen gjorda framställning möjligen skulle kunna till någon del bifallas utan att därigenom svårigheter vore att motse vid eventuellt förestående organiserande av ett riksrevisionsverk; likasom även kommittén trott sig böra giva en antydan om, i vad mån kammarrättens framställning i övrigt må kunna anses förtjänt av beaktande för den händelse den slutliga utredningen om revisionens organiserande skulle resultera däruti, att densamma fortfarande borde kvarbliva hos kammarrätten.

Det synes då till en början för kommittén uppenbart, att de såsom förmän och arbetsledare å revisionsavdelningen anställda tjänstemän måste, därest ett riksrevisionsverk kommer att inrättas, jämte övrig revisionspersonal dit överföras; och kommittén anser sig därför förhindrad tillstyrka, att förslag om uppförande å ordinarie stat av de nuvarande förste revisorsbefattningarna nu skulle föreläggas riksdagen.

Vad angår de nuvarande revisionskommisarietjänsterna, synes visserligen den möjligheten icke vara utesluten, att de — därest vid inrättande av ett riksrevisionsverk domsrätten i anmärkningsmål bibehålles hos kammarrätten — komma att där kvarstanna såsom dömande ledamöter; men det synes å andra sidan även vara möjligt, att tjänsterna anses böra överflyttas till det nya ämbetsverket för att där tagas i anspråk vid behandlingen av till verkets avgörande hörande ärenden samt möjligen i en eller annan form för ledningen av revisionsarbetet inom verket och eventuellt utanför detsamma. Icke heller med avseende å dessa tjänster anser sig därför kommittén kunna förorda, att Kungl.

Maj:t nu skulle föreslå riksdagen besluta sådan förändring, som begärts av kammarrätten.

Vad åter angår den föreslagna ökningen av de ordinarie revisorernas och räknebiträdenas antal, har kommittén — efter övervägande av vad som förekommit vid inrättandet av de nuvarande tio extra revisorsbefattningarna och åtta extra räknebiträdesbefattningarna — kommit till den uppfattning, att de till uppförande å ordinarie stat nu föreslagna sex extra revisorsbefattningarna och fyra extra räknebiträdesbefattningarna måste anses vara för framtiden behövliga, därest revisionen fortfarande kommer att förbli inom kammarrätten.

I det förslag till stat för ett riksrevisionsverk, som innefattas i det den 15 augusti 1913 avgivna kommittébetänkandet, hava visserligen upptagits allenast tjugusju revisorer, motsvarande vid denna tid i kammarrätten anställda tjugu ordinarie och tre extra revisorer samt å statskontorets riksbokslutsbyrå anställda fyra revisorer; och de för frågans fortsatta bearbetning tillsatta sakkunniga hava i sitt utlåtande av den 10 februari 1914, enär en av revisorerna å statskontorets riksbokslutsbyrå befunnits böra bibehållas i statskontoret, hemställt om minskning av antalet revisorer i riksrevisionsverket till tjugusex.

Därest sex nya ordinarie revisorsbefattningar i kammarrätten nu skulle bliva beviljade, skulle alltså för överflyttande till ett blivande riksrevisionsverk finnas tillgängliga tjugusex revisorsbefattningar i kammarrätten (av vilka likväl en nu innehaves av en extra förste revisor, som icke deltagit i revisionsarbetet) och tre revisorsbefattningar i statskontoret eller sammanlagt tjugunio revisorsbefattningar.

Det synes emellertid kommittén knappast kunna förutsättas, att det arbete, för vars utförande varit att disponera trettio ordinarie och extra revisorer i kammarrätten och tre eller fyra revisorer i statskontoret, skulle inom ett eventuellt riksrevisionsverk kunna utföras av mindre antal revisorer än tjugunio. För den händelse detta dock skulle anses tvivelaktigt, har kommittén, som funnit kammarrättens framställning i nu förevarande del synnerligen behjärtansvärd, ansett sig böra hemställa, att för innehavarna av de revisorstjänster i kammarrätten, som må komma att nyinrättas eller i följd av nuvarande ordinarie innehavares avgång varda lediga, må bliva gällande, utom de villkor och bestämmelser för ordinarie befattningshavare i kammarrätten, som innefattas i kungörelsen den 17 juni 1908, ytterligare det under senare tiden i åtskilliga fall fastställda avlöningsvillkoret, att de skola, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlön de innehava, vara pliktiga att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan

befattning inom den centrala förvaltningen. Under förbehåll att detta avlöningsvillkor tillägges, anser sig kommittén kunna tillstyrka avlåtande till innevarande års riksdag av framställning om den av kammarrätten föreslagna ökningen av de ordinarie revisorernas antal.

Kammarrätten har vidare hemställt, att av de å revisionsavdelningen tjänstgörande extra räknebiträdena fyra måtte uppföras å ordinarie stat, varigenom antalet ordinarie räknebiträden skulle bliwa åtta.

Å förslagen till stat för ett riksrevisionsverk hava upptagits i 1913 års kommittébetänkande fjorton och i 1914 års sakkunnigutlåtande elva ordinarie kvinnliga biträden med samma avlöning, som gäller för räknebiträdena hos kammarrätten. Då enligt båda dessa förslag förutsättes, att från kammarrättens till riksrevisionsverkets stat skulle överföras ej allenast de fyra ordinarie räknebiträdena utan även fyra å kammarrättens extra stat uppförda räknebiträden, torde någon betänklighet mot bifall till kammarrättens förslag om ökning av de ordinarie räknebiträdenas antal med fyra icke behöva möta.

Riksdagen har i år redan beslutat reglering av inom statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträdens avlöningsförmåner m. m. De därvid vidtagna ändringarna i det nuvarande lönesystemet böra, framhåller kommittén, givetvis vinna tillämpning även med avseende å de nya ordinarie räknebiträdena i kammarrätten.

Därest i enlighet med vad kommittén nu yttrat skulle å kammarrättens ordinarie stat bliwa uppförda ytterligare sex revisorer och ytterligare fyra räknebiträden, skulle för avlönande av de nya ordinarie befattningshavarnas semestervikarier ävensom till erforderliga fyllnadsarvoden åt vikarier för räknebiträdena under sjukdom behövas en ökning av 1,800 kronor å det anslag, varifrån utgifterna i dessa hänseenden böra utgå.

Under återopande av vad nu anförts har kommittén hemställt, att i proposition till 1919 års riksdag måtte föreslås, att riksdagen må å kammarrättens ordinarie stat uppföra ytterligare,

dels sex revisorer med avlöning för envar av dem av 4,500 kronor, därav 2,600 kronor lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma tre ålderstillägg å lönen, vartdera å 500 kronor, efter respektive fem, tio och femton år;

dels fyra kvinnliga biträden av andra graden (räknebiträden) med avlöning för en var av dem av 2,000 kronor, därav 1,300 kronor lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma tre ålderstillägg, vartdera å 200 kronor, efter respek-

tive fem, tio och femton år, skolande av varje ålderstillägg 100 kronor tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar;

ävensom att riksdagen må förklara:

att berörda ålderstillägg skola utgå av det under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslag till ålderstillägg;

att ovannämnda nya revisorer ävensom blivande innehavare av redan befintliga ordinarie revisorstjänster i kammarrätten, som varda lediga i följd av nuvarande innehavares avgång, skola icke blott vara underkastade de för kammarrättens ordinarie befattningshavare nu gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande av i stat uppförda avlöningsförmåner utan även vara skyldiga att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom den centrala förvaltningen;

att för de nya kvinnliga biträdena skola lända till efterrättelse de föreskrifter, som äro eller kunna varda utfärdade angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för de å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda bidrädeshbefattningar;

samt att det å kammarrättens ordinarie stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden, flitpenningar och tillfällig renskrivningskostnad, nu 24,000 kronor, må från och med år 1920 höjas med 1,800 kronor till 25,800 kronor.

Med avseende å kammarrättens framställning i övriga delar har kommittén hemställt, att densamma icke må för närvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Kommittén uttalar till sist, att för den händelse den slutliga utredningen angående revisionens framtida organisation skulle leda till det resultat, att densamma ansåges böra bibehållas inom kammarrätten, bortfölle naturligen de hinder för bifall till kammarrättens framställning om de nuvarande förste revisorsbefattningarnas ombildning till ordinarie tjänster samt förändringar i de nuvarande revisionskommisariernas avlöning och tjänstetitel, som av kommittén i det föregående åberopats; och kommittén har därför ansett sig böra giva en antydning om till vilka åtgärder framställningen i berörda hänseende under nämnda förutsättning synts kommittén böra föranleda.

Genom 1917 års riksdags beslut om beviljande på extra stat av arvode för en tredje förste revisor vore revisionsavdelningens uppdelning på tre kontor redan genomförd, och någon minskning i kontorens och

kontorsförmansbefattningarnas antal torde icke kunna ifrågakomma. Mot kammarrättens hemställan om befattningarnas uppförande å ordinarie stat syntes, därest befattningarna komme att bibehållas i kammarrätten, icke heller kunna göras någon befogad erinran.

Vad åter angår den föreslagna avlöningen, har kommittén icke funnit tillräckliga skäl vara anförda, på grund varav för dessa befattningar skulle tillskapas en ny avlöningstyp, utan synes för dem böra bestämmas samma avlöning, som i allmänhet gäller för tjänstemän i andra lönegraden, dit kammarrättens revisionskommissarier före år 1909 vore hänfödda och till vilken lönegrad revisionskommissarierna i arméförvaltningen höra. Mot förslaget att dessa tjänstemän skulle benämnas revisionskommissarier har kommittén icke funnit sig böra göra någon erinran.

Då emellertid med de föreslagna nya revisionskommissariernas placering i andra lönegraden begynnelseavlöningen för dem skulle komma att understiga slutavlöningen för revisor i kammarrätten, torde särskild bestämmelse erfordras därom, att, därest till revisionskommissarie befordras revisor, vilken intjänat tredje ålderstillägget, honom må omedelbart tillgodoföras ett ålderstillägg å revisionskommissarietjänsten. Härjämte torde erfordras bestämmelser i fråga om rätt för förste revisor, som befordras till revisionskommissarie, att — till förekommande av minskning i avlöning — räkna sig för erhållande av ålderstillägg tillgodo tjänstetid såsom förste revisor, eventuellt komma i åtnjutande av personligt lönetillägg.

Skulle revisionsavdelningen komma att för framtiden bibehållas inom kammarrätten, lär någon väsentligare förändring i de nuvarande revisionskommissariernas åligganden icke heller vara att motse. Av kammarrätten har gjorts gällande, att de med avseende å arten av dessa åligganden bort redan å den år 1908 beslutade nya staten för ämbetsverket uppföras med avlöning i tredje lönegraden, och det har nu för dem påyrkats sådan avlöning. Kommittén har ansett sig icke böra göra någon erinran däremot; kommittén har därvid nogsamt beaktat, å ena sidan, att dessa ledamöters åligganden falla inom allenast en begränsad del av kammarrättens ämbetsverksamhet, men, å andra sidan, av vilken betydelse det måste vara för kammarrätten att på dessa ledamötsplatser hava personer, som besitta ingående kännedom om den mängd understundom rätt invecklade författningar och andra föreskrifter, som reglera förvaltningen inom statslivets många olika områden och som det gäller att taga hänsyn till vid avdömande av anmärknings-

mål. Med avseende å spörsmålet om ifrågavarande ledamöters blivande tjänstetitel torde något yttrande av kommittén icke vara erforderligt.

Därest vid blivande prövning av frågan om revisionens utbrytande från kammarrätten eller kvarblivande inom ämbetsverket skulle befinnas, att före frågans avgörande vidlyftigare utredningsarbeten i de ovan omnämnda avseenden, som av chefen för finansdepartementet i 1916 års statsverksproposition berördes, eller av annat slag skulle vara erforderliga, anser kommittén förslagen om ombildning av de nuvarande förste revisors- och revisionskommisarietjänsterna böra, utan avvaktan å dessa utredningsarbetens avslutande, företagas till prövning och avgörande på sätt ske skolat, därest det blivit bestämt, att revisionsavdelningen skulle bibehållas inom kammarrätten.

Till vad av löneregreringskommittén anförts är från min sida föga att tillägga. Frågan om ett riksrevisionsverk kommer icke att föreläggas innevarande års riksdag. Emellertid synes mig icke vara med billighet och rättvisa förenligt att med hänsyn härtill fortfarande undanskjuta frågan om uppförande å ordinarie stat av vissa nya tjänster å kammarrättens revisionsavdelning. Därest de begärda tjänsternas uppförande å ordinarie stat låter sig genomföra utan föregripande av den svävande frågan rörande inrättande av ett riksrevisionsverk, bör det efter min mening snarast ske. Av vad som nu framhållits från löneregreringskommitténs sida har jag blivit övertygad om, att det föreslagna inrättandet av ordinarie tjänster kan ske i den utsträckning löneregreringskommittén föreslagit. Utöver denna ram anser jag mig icke böra gå, och kan jag alltså icke förorda bifall till vad kammarrätten i övrigt föreslagit. Jag torde här få omnämna, att i en till mig ingiven skrift revisionskommisarierna och förste revisorerna i kammarrätten ytterligare framhållit vissa skäl för bifall till kammarrättens förslag även i den del, som efter min mening nu torde böra undanskjutas.

*Departements-
chefen.*

Beträffande löneregreringskommitténs förslag har jag sålunda ingen erinran att framställa.

I händelse av bifall till vad av mig i överensstämmelse med kommitténs hemställan föreslagits, kommer det i riksstaten upptagna ordinarie anslaget till kammarrätten, nu utgörande 284,300 kronor och i statsverkspropositionen upptaget till ett med 5,200 kronor förhöjt belopp, att få höjas med ytterligare 36,800 kronor till 326,300 kronor.

Mot denna ökning svarar emellertid en minskning av de i årets statsverksproposition äskade anslagen å extra stat med avlöning åt sex extra revisorer 23,400 kronor och åt fyra extra räknebiträden 7,800

kronor ävensom med ett belopp av 1,400 kronor, motsvarande de till semestervikariat för ifrågavarande befattningshavare beräknade medel, eller med sammanlagt 32,600 kronor.

Under åberopande av vad nu anförts får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t må föreslå riksdagen, att

1) ej mindre å kammarrättens ordinarie stat uppföra från och med år 1920 ytterligare

dels sex revisorer med avlöning för envar av dem av 4,500 kronor, därav 2,600 kronor lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma tre ålderstillägg å lönen, vardera å 500 kronor, efter respektive fem, tio och femton år;

dels fyra kvinnliga biträden av andra graden (räknebiträden) med avlöning för en var av dem av 2,000 kronor, därav 1,300 kronor lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, vartill må kunna komma tre ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter respektive fem, tio och femton år, skolandet av varje ålderstillägg 100 kronor tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar;

än även upptaga det å kammarrättens ordinare stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden, flitpenningar och tillfällig renskrivningskostnad, nu 24,000 kronor, från och med år 1920 till ett med 1,800 kronor förhöjt belopp, eller till 25,800 kronor; samt

höja det ordinarie anslaget till kammarrätten

nu	kronor 284,300
med	» 42,000
till	» 326,300;

ävensom förklara:

att ovan berörda ålderstillägg skola utgå av det under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslag till ålderstillägg;

att blivande innehavare av såväl ovannämnda som redan befintliga ordinarie revisorstjänster i kammarrätten skola icke blott vara underkastade de för kammarrättens ordinarie befattningshavare nu gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande av i stat uppförda avlöningsförmåner utan även vara skyldiga att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom den centrala förvaltningen;

att för de nya kvinnliga biträdena skola lända till efterrättelse de föreskrifter, som äro eller kunna varda utfärdade angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för de å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar;

2) upptaga det i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln, punkten 16, till förstärkning av kammarrätten med fem adjungerade ledamöter m. m. å extra stat för år 1920 äskade förslagsanslag till, i stället för i statsverkspropositionen begärda högst 111,526 kronor, ett belopp av högst 78,926 kronor.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan biföll Hans Maj:t Konungen; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Lidholm.
